

REŽIJA
JUŠ ZIDAR

AVTOR UPRIZORITVENEGA BESEDILA
JERNEJ POTOČAN

IGRAJO
MARUŠA MAJER, MARIO DRAGOJEVIČ, GREGOR PRAH

DRAMATURGIJA
JERNEJ POTOČAN

SCENOGRAFIJA
BRANKO HOJNIK

KOSTUMOGRAFIJA
MIA POPOVSKA

GLASBA
MARJAN NEČAK

LEKTURA
ŽIVA ČEBULJ

ASISTENCA SCENOGRAFIJE
NASTJA FREY GORŠE

OBLIKOVANJE ZVOKA
MATEJ HUMAR

GLAS NA POSNETKU
BERFIN BERBER

OBLIKOVANJE KREATIVE
EVA MLINAR

GARDEROBA
NATAŠA RECER

PRODUKCIJSKA EKIPA ANTON PODBEVŠEK TEATRA
KOPRODUKCIJA: ANTON PODBEVŠEK TEATER
IN LUTKOVNO GLEDALIŠČE MARIBOR
ZAHVALJUJEMO SE ŠENTJAKOBSKEMU GLEDALIŠČU

www.antonpodbevsekteater.si

Anton Podbevšek Teater

Lutkovno gledališče Maribor

Mestna občina Novo mesto
Municipality of Novo mesto

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

KRIKA
generaalna pokroviteljica

Mestna občina Maribor

AquaSystems

LEKARNE MARIBOR

90.
PREMIERA
APT

ANATOMIJA ZAMOLKA

SMREKAR
VERSUS
CANKAR

Po motivih besedil
Ivana Cankarja
in likovnih del
Hinka Smrekarja

1 Hinko Smrekar in Ivan Cankar, sodobnika, prijatelja, umetnika, kronista, kritika in vizionarja svoje dobe, ponujata pronicljiv vpogled v genotip naroda in naše kolektivne narodne zavesti, tako rekoč v epicenter slovenske identitete in mentalitete same.

Oba ustvarjata z zelo jasnim družbenopolitičnim stališčem in ostrim kritičnim pogledom, druži pa ju predvsem satirični način naracije. Vsak je razvil sebi lasten tip humorja ter mu poiskal izviren in svojstven umetniški izraz v dveh različnih umetniških zvrsteh. Nekako sočasno sta gradila dve svojstveni, a obenem izredno sorodni umetniški poetiki, izvirajoči iz sorodnega doživljanja realnosti in vloge umetnosti v njej. Zato ni naključje, da sta se srečala na življenjski poti in poleg osebnega vzpostavila tudi tesen delovni odnos. Sočasno in med seboj oplajajoče sta ustvarjala opus nekaterih najbolj ikoničnih podob zgodovine slovenske umetnosti preteklega stoletja, metafor in alegorij slovenstva, ki ne zgolj povzemajo geneze našega kolektivnega družbenega arhetipa, temveč služijo obenem tudi kot farsičen opomin, da se zgodovina ponavlja in da se večno vračamo na začetek; menjamo gospodarje, bič pa ostaja kot tudi naš skrivljeni hrbet. Zavestno sta torej lomila mit o gospodarju in hlapcu in dajala svoj umetniški atribut, angažma in koncept hlapcu, Slovencu, Evropejcu, vsakomur.

Oba sta izšla iz revnega proletarskega okolja, oba je študijska pot zanesla na Dunaj, kjer sta v takratnem centru političnih moči postala natančna opazovalca družbenih krivic ter predvsem mehanizma in ustroja oblasti ter z njo povezane politične hegemonije.

2 Cankar je kmalu po prihodu na Dunaj zamenjal tehnični študij za humanistični, Smrekar je namero študija medicine opustil in se vpisal na pravo. Oba sta se oboroževala s strategijami in metodami humanističnih znanosti za svojo prihodnjo borbo za pravice malega človeka in oba sta bodisi pod prisilo gmotne stiske bodisi kot načelno odločitev izbrala umetnost kot sredstvo za spopadanje z realnostjo in za ustvarjanje boljše prihodnosti. Umetnost obeh je bila angažirana, oba sta se posluževala elementov komičnosti, satire in farse oziroma humorja kot tiste strategije, ki lahko najbolj kompleksno izpove resnico v celoti in obenem napade nevalgicne elemente družbe v upanju na njeno preroditev. Umetnost je postala njuna notranja nuja, umetniški izraz pa najnujnejši in obenem najpopolnejši izraz za artikulacijo lastne misli in ne nazadnje tudi vir preživetja. Da umetnost ni bila le vir preživetja, temveč predvsem notranja nuja, pričata izjemno obširna opusa, ki sta ju v razmeroma kratkem življenjskem obdobju zapustila svojim zanamcem v inspiracijo in poduk.

Oba sta izumila svojevrsten slog, vsak v svojem umetniškem izrazu, in izgradila dve izmed najbolj ikoničnih poetik slovenske moderne, katerih sinonima sta Cankarjevo leposlovje in Smrekarjeva grafika.

3 V kopici primerjav in vzporednic med umetnikoma se sama ponuja tudi njuna družbena usoda; Cankar je kot »politično nezanesljiv«, obsojen in kaznovan umrl v bedi, njegov likovni sodobnik pa je dočkal strahotno usmrtitev v ljubljanski Gramozni jami. Glede na njun ustvarjalski kredo je politična obsodba in nasilje, s katerim sta bila odstranjena iz javnega življenja, svojevrsten, strašljiv in vsekakor nelaskav poklon

njunemu delu. Evidentno pa ostaja, da je njun pogled uzrl resnico, ki je ne bi smel, in da sta za to plačala strašno ceno.

Njuna zapuščina ni samo vir inspiracije in študija našega narodnega genetskega in zgodovinskega sestava, temveč nam, zanamcem, z elementom žrtvovanja avtorjev za našo kolektivno resnico zastavlja nalogo, da jo znova obujamo in se z njo borimo proti obstoječi politični hegemoniji ter da z njo prebujamo kritični duh in nadaljujemo nalogo umetnosti, da »naturi takorekoč ogledalo drži, kaže čednosti nje prave črte, sramoti nje pravo obličje, stoletju in telesu časa odtis njega prave podobe«.